

20 H. D. T. O. M. A. 10 13.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA

Quā

THEOREMATA
QUÆDAM MISCELLANEA
EXHIBENTUR.

ET

In Regi: CHRISTI Nèa Academiâ, permittente Am-
plissima Facultate Philosophicâ

SUB DIRECTIONE

Reverendi & Praclarissimi Viri,

DN. M. GEORGII C. ALANI,
Physices & Botanices Professoris celeberrimi, Præce-
ptoris & Promotoris omni observantiae cultu
honorandi,

Pro insignibus Magisterij impetrandis publicæ censure
submittuntur

Ab

ANDREA ANDRÆ ULSTADIO
Bothn. S. R. M:is Stipendiario

Addiem Martij In Auditorio superiori horis consuetis.

A B O Æ,

Excudebat Petrus Wald / Acad. Typogr. 1647.

Amplissimo Consultissimoq; Viro,

Dn. I O H A N N I H E N R I C I
Regij celebrisq; Dicasterij Aboensis, per magnum
Ducatum Fenningiae Assessori, Nutritio suo
propensissimo & benefactori æter-
num honorando,

U T E T

Honestis, Eruditis, Prudentissimisq; Viris;

C O N S U L I S E N A T O R I B U S,
SYNDICO, CÆTERISQUE PRIMA-
RIIS CIVIBUS CIVITATIS
U L O E N S I S.

*Mecœnati, Fautori, Benefactoribus & amicis ætatem co-
lendis, gradualem Disputationem submisse & obse-
quiose exhibet*

Andreas Andreæ Ulstadius
Bothn.

I. Philosophia non subordinatur Theologiæ.

Vera & Essentialis subordinationis requisita præcipue tria à Metaphysicis recensentur. 1. Subiectum subalternatæ debet contineri sub subiecto subalternantis, quod non necessariò de totali subiecto intelligendum est, sed sufficit si particulam à subalternante præscindat. 2. Subalternatæ subiectum addat subiecto subalternantis saltèm differentiam accidentalem. Ideoq; non debet esse per modum differentiæ specificæ, vel proprietatis Essentialis. 3. Principia subalternatæ sint conclusiones subalternantis. Hinc in tribus statuunt consistere subordinationem. In subordinatione subiectorum, finium & Principiorum. Cum autem Philosophia & Theologia hæc requisita non admittant; habeant objecta, principia & fines realissime distinctos, Sequitur illas inter se non esse subalternatas. Singula per se manifesta sunt. Objectum Theologiæ sunt res supernaturales: Philosophiæ verò naturâ notæ quas essentialiter diversas esse, facile patet. Principium Theologiæ est lumen fidei, Philosophiæ autem rationis. Finis Theologiæ est summum bonum Theologicum. Philosophiæ Philosophicum tam Theoreticum, quam Practicum. Ex his constat propriè Philosophiam

I theologiæ non subordinari. Dixi, propriè. Nam generaliter sumta hæc vox & latè, significat qualem cunq; cognitionem, quâ scientiæ illæ dicuntur subordinatae, quarū una est necessaria vel utilis ad alterius scientiæ cognitionem, sic Philosophia est subordinata non solum Theologiæ, sed etiam omnibus alijs facultatibus, quoniam ejus usus in ijs est uberrimus.

II. Rethoricæ finis externus & ultimus est persuadere.

Diversa est authorum de fine Rethoricæ sententia. Præcipuae sunt due. Prima est Ciceronis, qui non immerito Eloquentiæ Parens dicitur, definientis Rethoricam bene dicendi artem. Cui tanquam in hac arte primario artifici subscribunt Talæus lib. 1. Reth. cap. 1. Melan. l. 1. Reth. c. 2. Altera est Aristotelis lib. 1. Reth. 1. & 2. cap. Keck. l. 1. Syst. Reth. pag. 15. Ger. VVossij lib. 1. Inst. Orat. c. 1. Principalem Rethoricæ finem Persuasionem statuentium, que vox non cum vulgo pro solâ probatione, que auditorem ad assensum commoveat; Sed pro tali affectuum commotione, quâ auditor non solum ad credendum, sed etiam ad persuasa agendum incitatur, accipienda est. Keck. lib. 1. Syst. Reth. pag. 15. Quamvis autem Orator non semper hunc finem assequatur, id non Oratoriæ magis ascribendum est, quam Medicinæ, si semper sanitatem medicus non assequatur: Et juris-

risprudentiae, si in casus cuiusdam examine deficiat judex: Sed potius male dispositis auditoribus culpa danda est. Orator enim, quod suarum partium fuit egit, si ornatè dixit ad persuadendum: hunc finem per se intendit, licet vitio auditorum eo nonnunquam frustretur. *Kech.l.c.* *Tamen hic distinguendum est inter finem internum seu intermedium, qui in bene dicendo consistit, & Externum seu ultimum, qui in persuadendo.*

III. Poëtarum scriptis eorumq; testimonijs uti & licet & decet.

*S*i severioris nota homines hic consulendi essent, sine dubio cum periculo Poëtis patrocinarer, & illud Ovidij mihi è vestigio prætendi audirem. Magnaque pars mendax operum est & ficta meorum. *Et proinde liberius eos exagitare: mendaces, infames, lascivos, in repub. non ferendos, pronunciare non erubescunt.* Nihil hic rigidos censores; nihil præposterum quorundam Zelum moramur. Sanius judicabunt, qui norunt quid distent æra lupinis. *Ovid. 6. Fast. in princ. in hunc modum canit.*

Est Deus in nobis, agitante ealescimus illo,
Imperus hic sacræ semina mentis habet,

Idem 3. de arte amandi.

Est Deus in nobis sunt & commercia cœli,

Eodem modo Virg. Eclog.

Tale tuum carmen nobis divine Poëta
Quale sopor fossis in gramine

Ita Hor. deart. Poët. affirmat Poësin inventam vel
ad delectationem, vel ad usum, aut ad utrumq;.

*Aut præfesse volunt, aut delectare Poëtae
Simul & aut iucunda & idonea dicere vitz.*

*Allegarem hic plures alios; nisi hic confessim adver-
sus ictus præsentis cerem. Ridiculi forent, inquiunt
Poëtae, si artem, quam profitentur, improbarent. Itaq;
testimonium in propriâ eorum causâ non valere. Sed
audi Eloquentiæ parentem pro Archiâ Poëta. Hæc
studia adolescentiam alunt, senectutem oble-
stant, secundas res ornant, adversis solatium præ-
bent. Domitor ille orbis Alexander Magnus
Homeri Iliada cum pugione, sub pulvino asservava-
ri curavit. Cumq; illi offerretur scrinium exi-
mij pretij, id nulli rei, quam poëmati Homericō
destinare voluit. Idem cum ad tumulum Achillis
confedisset & quam plurimos rerum suarum scri-
ptores habuisset. o felix, inquit, Achilles, cui
talis rerum gestarum præco contigit. Si verò
quis obtendat, Poëtarum carmina esse ejusmodi, quæ oc-
casionem potius vitijs dant, quam bonis moribus in-
struunt. Illi repono Ovidij excusationem, quâ in lib.
2. Trist. ad Aug. Cæsarem sufficienter poësin ab hoc
crimine eximit.*

Prosequar infraius (modo si licet ordine ferri)

*Posse nocere animis carminis omne genus,
Non tamen iecircò crimen liber omnis habebit.
Nil prædict, quod non lacerare possit idem &c.*

Sed si mendacij quis eos arguere velit. Dico. Poëtas

non

non res ipsas fingere, sed rebus gestis quendam colorē adhibere, qui furore quasi correpti in Elocutione sunt libiores. Itaq; Poëta non à fingendo, sed à faciendo versu Dicitur. Alsted.

IV. Omne Ens est adæquatum objectum Logicæ.

Sumitur hic Ens *non in strictâ significatione*, pro Ente Reali, cum scil. dividitur in substantiam & Accidens, sed in latitudine universalissimâ pro eo, de quo aliquid affirmativè enunciari potest, quemadmodum sumitur cum dividitur Ens in Reale & rationis. Quod autem Ens in tantâ latitudine sit objectum Logicæ, probatur. Quia tam latè se extendit Logica, atq; ratio; Illa autem versatur non solum circa reale, sed etiam Ens rationis. V.g. cum dicitur Gen. 1. Tenebræ erant super faciem abyssi. Licet tenebræ sint privationes atq; sic non Entia, tamen cum affirmativè per verbum (essendi) de ijs aliquid prædicetur, quodammodo videntur induers rationem Entis. Potest etiam Logicus non Enti ad modum Entis conflictus, imp̄imere notiones secundas, ut dicantur causa, effectum, subjectum, Prædicatum, &c.

V. Universalia non sunt res extra singulatia.

Notum est, quod Platonī hæc de ideis sententia tribuatur, quod sint universales formæ à rebus seorsim existentes; licet plurimi dubitent, an is fuerit sen-

jus ratiōnis, qui ab Aristotele esse dicitur; Quare
mitius eum alij interpretantur. Non esse scilicet
de doctissimorum Philosophorum secretis temerē
judicandum, utpotē qui multa primo quidem a-
spectu absurdā, post tamen excussā obscuritate
non penitus improbanda continent. Formas a.
ejusmodi universales à rebus sejunctas existere nego.
Nam quicquid est, eo quod est, est aliquid singulare:
ut autem actu fiat universale requiritur operatio intel-
lectus, quae præscindat differentias omnes, quas uni-
versale in se potestate continet. Neḡ tamen hinc se-
quitur universalia esse sola nomina communia, uti ex
hoc dogmate dicti Nominales volunt. Nam cum
definitur Petrus quod sit homo: non est homo ali-
quid fictum, sed in quid verē & realiter de Petro
prædicatur, cum definitio explicet rem. Univer-
salia igitur sunt in singularibus non actu sed potesta-
te; quod ita intelligendum est; Universalia esse in
rebus subjectivē. Id est, naturam illam universa-
lem quatenus res quædam est, actu in singulari existe-
re; quatenus a. est commune & universale, objec-
tivē in intellectu. Ipsa enim universalitas non existit
per se, quum illa natura jam sit ligata conditionibus sin-
gularibus, sed ope Intellectus abstractentis redditur u-
niversale. Cornel. Mart. p. 239. Alsted. de uni-
vers. & singul. Theor. I. § 3.

VI. Declarantur causæ Thermarum.

UT rerum aliarum abstusarum, ita thermarum natura paucis hactenus nota fuit, præcipue ob infinitam earum varietatem, situm & vires stupendas. Ne a. difficultas nos ab hujus consideratione absterreat in causas inquiramus, ne quas natura per subterraneos meatus è profundissimis locis in conspectum evexit, ut occasionem naturas investigandi daret, per ostianiam omnia prodigijs accenseamus, aut ad causas universales configiamus. Praesupponimus hic imprimis calorem thermarum non fluere è principio interno; nam ab illo omnis aqua frigida est, sed a principio externo intra terræ cavernas calefieri atq; ita calidas exsilire. Illud verò non sunt radij solis per raros terræ poros penetrantes & sic aquas calefacientes. Neq; venti in terræ viscera impulsi & conclusi. Multo minus cinis & calx; nam calx aquâ affusa extinguitur & ignis omnis exhalat. Neq; ijs assentiri possumus, qui sulphur & bitumen causam caloris Efficientem statuunt, cum confundant fomentum & pabulum causæ Efficientis cum Efficiente ipso. Veram autem causam Efficientem thermarum ignem subterraneum agnoscimus. Idq; eo audentius quod ipsam rationem & experientiam nobis faventem habeamus. Ignis enim proprium est caleficere, quæ allio à formâ ignis resultat. Experimur quoq; ignem

primi tumulis e terre cavernis furnare & servare,
quæ vera ignis effecta sunt. Quod autem quædam
thermæ sint tepidæ, quædam fervidæ, est partim
penes materiam, quæ magis vel minus, apta est calo-
ri; partim penes ignem, prout copiosior est; etiam
penes quantitatem & proportionem materiae. Integer
enim lacus igniculum facile extinguet: hinc raro in
fluvijs calidæ aquæ reperiuntur. Quænam verò tam
efficacis ignis materia & fomentum sit (tam diuturnum enim & ingens incendium sine alimento exi-
stere nequit) disquiremus. Materia igitur ustioni
apta est aut arida, aut pinguis. Arida tam perennis
ignis fomentum esse nequit: Pinguis quæ natura in-
tra terras abdidit, sunt præcipue marga, sulphur &
bitumen. Marga cum sit naturæ terreæ, nisi sul-
phure vel bitumine admixto, non ardet. Solum
verò bitumen ignis in calidis fontibus pabulum non
est. Multæ enim thermæ bitumine carent. Et
res bituminosæ intra aquam non ardent, sed solummo-
do superficiem aquæ lambunt. Restat verò sulphur
(concurrente quandoq; bitumine) esse materiam
ignis in thermis, utpote cui amicissimum, ita ut ali-
quando sponte concipiatur ignem. In omnibus enim
thermis vel sensibus testibus adest sulphur, fætore e-
nim sulphureo scatent. Quemadmodum autem
Deus & natura nihil faciunt frustrâ; Ita hos calidos

fon-

fontes usum & quidem insignem mortalibus præstare non est dubitandum. Et ut hæ plurimis salubritatem conferunt, sic in omnibus ferè orbis partibus ejusmodi aquas reperire licet. Ita benigna est alma parens natura. Non invideat mortalibus sua dona; quin potius quandoq[ue] injuriam & vim patitur, ut hominibus proficit. Cum enim aquæ naturâ sint graves, ab externo principio ad usum humanum eveniuntur. Sic Bajani in Campaniâ fontes sunt, quorum aquæ vapo- resq[ue] seorsim oculis, auribus, naribus capiti, singulisq[ue] membris a scriptâ virtute salubritatem conferunt. Simon Majolus. Dier. Canicul. Colloq. 13.

Talis superiori anno in ditione Halberstadensi in Germaniâ exsilijsse nunciatus est. Refert quoq[ue] Arist. c. 28. de admirand. alligante Majol. c. l. In Siciliâ fontes esse, ubi aves mortuæ injectæ revivificant. Verum cum à privatione naturaliter non detur regressus. Sic est interpretanda Arist. sententia, ut metaphorice dicantur mortuæ, cum potius sint quodammodo exanimatae; varijs enim de causis aves, ut alia animantia, deliquium patiuntur, ita ut viribus receptis reviviscere dicantur.

VII. Metalla imperfecta inter se possunt transmutari, itemq[ue] in aurum.

Locantur hic metalla imperfecta comparative, respectu auri & argenti; Cum quodvis metallo

in eis suo genere sit perfectum. Horum itaque metallorum inter se transmutatio fit per naturam, sive currente arte. Estque eorum transmutatio non ita operosa; cum materiae istorum primariò solo digestio & impuritatis gradu differant, secundariò accidentibus. Ita stannum est magis digestum, purum & candidum, quam plumbum. Ferrum magis excoctum & aquarum crebrâ restinctione induratum fit perfectius & dicitur chalybs. Ferrum etiam in cuprum per naturales aquas, quæ per fodinas aeris & vitrioli fluunt, transmutatur. Gravior est de imperfectorum cum perfectis controversia & in tantum quidam a Chymistis dissentient; ut ne nomen quidem Chymie ob id tolerari velint, ipsos a. Chymistas impostores & crumeni mulgas appellando, ne quidem in repub. ferendos censem. Verum dimittere sensu in ijs, quæ manifesta sensibus sunt, & editis toties speciminiibus, testimonioq; doctissimorum hominum, fidem non habere, valde pertinacis est ingenij. Videatur difficultatem quandam parere illud; quod metalla differant formis, & illæ transmutari non possunt. Sed id verum est de formis eorum specificis, quæ mutari non possunt, sed cum illæ tollantur, subordinatae, quæ ante latuere, cum sub specificæ dominio fuere, postea vires suas exerunt. Id est patet in Plantis, ex quibus diversæ speciei plantæ, & quod magis est, animalia gigantur, quæ omnia recensere longum foret.

VIII. Meteora non sunt corpora; Ideoq; nec substantiae, sed Accidentia.

Communis circumfertur Meteororum definitio : Meteora sunt corpora imperfectè mixta &c. Verum si ipsam naturam consulere velimus, longè secius judicabimus. Non enim subjecta meteororum cum meteoris sunt confundenda. Vapor & fumus, quæ materiæ & subjecta meteororum sunt, verè sunt corpora, sed non tamen sunt ipsa meteora. Ex ijs a varia pro diversâ dispositione & preparacione fiunt meteora; que cum removentur, nihil præter accidentia restat. Itaq; pluvia corpus non est. aliud enim aqua est, aliud pluvia est. Itaq; cum forma pluviae non sit substancialis, sed accidentalis, sequitur neq; pluviam esse substantiam, vel corpus, cum forma det esse rei. Sic vapor pro variâ impressione aliud atq; aliud meteoron constituit. Cum in infimâ aeris regione subsistit, nebula est. Idem cum altiora petat, nubem gignit. Et post frigiditate loci condensatus pluvias efficit. In descensu vehementiori frigore constrictus grandinem offert, formam igitur, que hæc constituit, apparet esse non substantiam sed accidens, Ideoq; etiam tale esse formatum.

IX. Autokeires non sunt fortes dicendi.

Honestum & gloriosum apud gentiles putabatur, si quis se ipsum ut patriæ, uxori, liberis, amicis prodesset, vel tædio vitæ & æri alieno opprobrioq; hostium eximeretur, mortem anteverteret. Eoq; nomine celebrantur, Cato, qui fastidio rerum adversarum manus sibi intulit. Lucretia, quæ ereptæ pudicitæ ignominiam ferre non potuit. Pomponius, La neo, Granius Martianus, Trebellianus Rufus L. Vitus, testante Tacito l.6, Annal. Hinc Senec. Epist. 70. Nihil interest, mors ad nos veniat, an ad illam

TIOS. Ita pro aris & focis spontaneâ morte occum-
bere pulchrum duxere M. Curtius, Annibal. Razis
Judæus 2. Macc. 14. v. 41. Non defuerunt tamen fanio-
res Ethnici, qui mortem voluntariam improbarunt. Et
non licere injussu imperatoris e statione nostrâ dijceder-
re. Cic. I. Tuscul. in somn. Scip. & Cat. maj. Non n.
sumus domini nostrorum membrorum, ut in ea s'via-
mus. Et praeceptum quintum non modo alienam,
sed & propriam cædem prohibet. Itaq; rectè Jus
Civile & Canonicum honestâ sepulturâ eos privat,
& insuper publicatione bonorum mulctat, præci-
puè si autoKeires conscientiâ sceleris atrocioris suppli-
cium prevertant. Nec est quod Exempla nos morentur. Quæ Juri ma-
nifesto nihil derogant, quorum etiam alii est ratio. Et potius ferenda sunt
mala, quam peccato consentendum; & ad unum peccatum evitandam, aliud
perpetrandum non est. Heig. quest. 36. p. 309. Mitius autem agendum est cum
furiosis, & melancholicis.

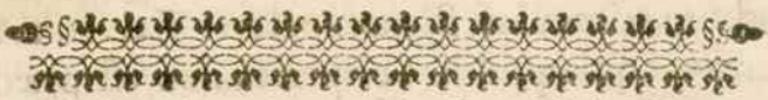
X. Probatio per aquam frigidam est vetita.

Adeo superstitionem fuit non modo prius seculum,
sed etiam modernum; ut omnia licere dum modo
salutis ferendæ gratia inventa sint, crediderit. Cui
versutissimus generis humani hostis succun quendam
pictatis superinduit. Et dij boni! quam proclive est
mortali genus ad ejusmodi veneficarum monita &
lusus, si semel atq; iterum successerit. Ejusdem gene-
ris sunt Explorationes illæ de criminibus. Cum au-
tem earum sint plura genera recensente ex Ho-
tom. consult. Heigio q. 39. ad sex ea reducit.

per

Per flammam, per crucem, per ferrum candens,
per aquam gelidam vel ferventem, per sortes &
corpus Domini. *Omissis hic alijs quoniam hæc pro-*
aquâ Exploratio vulgo plausibilis est, quia alias hy-
dromantia appellatur, disquiremus, an hæc ullo jure
sit licita. Id quod negatur. Nam 1. Adversatur
Juri divino; *quia species est Idolatriæ.* Cum solus
Deus in dubijs consulendus, & legitima media
adhibenda *Exod. 20. v. 4.* Vanitas etiam est extra
verbum miraculosa signa expetere. *Luc. 11. v. 16.*
Accedit; quicquid in Scripturis non est præce-
ceptum, licitum non est in ejusmodi casibus, quo-
cunq; tandem *Sanctimoniac prætextu fiat. Matth. 15. v.*
6. *Negat obstat: quod quædam Veneficæ ita deprehen-*
sæ sunt. Sæpè enim aquam de nocentibus nullum
indictum dedisse, &c infontes quandoq; perdidisse
legitur. *Et si quandoq; successerit, num ideo à cir-*
cumpesto judece semper erit probanda? Et posito
quod sit indubitatum indicium: non tamen sunt
facienda mala, ut eveniant bona, & quod per se
malum est, nullo casu permitti potest ac debet. 2.
Est contra Jus naturæ; quia rebus naturalibus abuti-
tur ad usum non naturalem, sed malignum, naturalem
corpori gravitatem adimit. 3. Jus Civile imitatur Jus
naturale. Responsa divinatoria à Ictis vitari de-
bere dicuntur. 1. Si fidejussor par. Si cum debit. ff.

mandati. Melius igitur est nocentem dimittere im-
punitum, quam innocentem damnare. Apud Lu-
cian. narratur Historia de Galatiæ præfecto Pa-
phlagone, qui Servos capitis accersijt, quod fi-
lium occidissent. Et prodiit oraculo bestijs ob-
jecti sunt. Interea filius, qui occisus dicebatur,
è longinquâ peregrinatione reversus est. Con-
tentii igitur simus modis legitimis & usitatis investi-
gandi delicta.

In Disputationem inauguralem Ornatiſſimi & Huma-
niſſimi,

D. ANDREÆ ULSTADI, Reg.
Alum, Poëta ingeniosi, Philosophiae Candidati di-
gnillimi, amici sui dilecti.

ULSTADI es notus nobis totiq; Lycæo
Famosam celebrans carmine NAUMACHIAM.
Esq; Poëta bonus dignus qui laurea gestes
Scita: Sed & Sophiæ, coghita sunt adyta.
Jure tibi hinc Musæ debent scio. præmia nostræ
Quæq; dabunt hilari, & non renuente manu.
In laudem cedant summi Rectoris Olympi
Ornent & Patriam, teq; tuosq; beent!

Honoris & amoris ergo

ÆSCHILLUS PETRÆUS, D.

